

Leo Trotskij:

Den stora lögnen: försvaret av små nationer

Skriven: 1916.

Publicerad första gången i *Kommunist* nr 151, Petrograd 1919.

Första gången på engelska i [Socialism Today](#), nr 184 december/januari 2014/2015. Här översatt från versionen på [MIA](#). Översättning från engelska, Göran Källqvist.

(Bland de många artiklar som Leo Trotskij skrev under det Första världskriget är artikeln nedan, som avslöjar stormakternas cyniska manipulerande av ”små nationers” befrielsekamp, ytterst relevanta för dagens händelser. Artikeln skrevs 1916 men publicerades första gången i tidskriften *Kommunist* nr 151 i Petrograd 1919. Detta är första gången den har översatts till engelska – *Socialist Actions* redaktionella kommentar.)

En direkt impuls till det nuvarande krigets gränslösa händelser gavs av några serbiska ungdomar, nästan pojkar, som i juli 1914 mördade arvtagaren till den österrikisk-ungerska tronen i Sarajevo. De var nationalromantiska revolutionärer, och förväntade sig minst av allt de globala konsekvenser som deras terroristhandling gav upphov till. Jag mötte senare en medlem i denna revolutionära organisation i Paris, under krigets första månader. Han tillhörde den grupp som organiserade mordet på ärkehertig Franz Ferdinand, men reste utomlands innan mordet, och anslöt sig under krigets första dagar som frivillig i den franska flottan som ”översättare”. Vid den tiden organiserade de allierade en landstigning på Österrike-Ungerns adriatiska kust i Dalmatien,¹ med avsikten att stöda ett uppror i den habsburgska monarkins sydslaviska provinser.

För detta syfte utrustade de franska örlogsfartygen ett serbiskt tryckeri för att trycka revolutionära kungörelser och värvade unga serber som var redo att framföra dessa appeller och överhuvudtaget inleda ett uppror för ”nationellt oberoende”. Officiellt kallades de översättare. Men eftersom de serbiska revolutionärerna på republikens örlogsfartyg var gjorda av alltför eldfångt material, placerades en gråhårig serbisk spion på flaggskeppet för ”intern” övervakning av de unga entusiasterna. Det är mycket troligt att detta kloka förutseende ska tillskrivas den ryska ambassaden i Paris, som under alla sådana operationer i allmänhet har obestritt herravälde bland de allierade.

Som vi vet blev det inget av företaget. De franska fartygen cirkulerade runt i Adriatiska havet, nådde Pula, men återvände efter flera ofullständiga kanonsalvor hem. Varför?, frågade de oinitierade förbryllat. Men i franska journalist- och politikerretsar hade man redan förklarat det privat: ”Italien är mot det”. Ett uppror i Österrike-Ungerns södra provinser kunde helt klart bara ske under fanan av ett nationellt enande av sydslaverna. Samtidigt ansåg Italien att Dalmatien skulle tillhöra henne ”som en rättighet” – uppenbarligen som en rättighet åt hennes imperialistiska aptit – och hon lämnade in en protest mot den förväntade allierade landstigningen. Vid den tiden var det nödvändigt att betala ett pris för Italiens välvilliga neutralitet, liksom för landets senare intervention i kriget: det är därför de franska fartygen så oväntat vände med sin press, serbiska ”översättare” och gråhåriga

---

¹ Dalmatien är en del av dagens Kroatien.

deckare.

”Hur förklarar du det?”, frågar den unge serbiske revolutionära som jag nämnde ovan. ”Det visar sig att de allierade utan omsvep helt enkelt säljer serberna till Italien. Var är nu kriget för att befria de små nationerna? Och vad dör vi serber i så fall för? Jag anmälde mig inte som frivillig för att med mitt blod göra det lättare ett överföra Dalmatien till Italien. Och i namn av vad dog min vän i Sarajevo, Gavrilo Princip² och andra?”

Den unge mannen med ett mörkt, något koppärrigt ansikte och febrigt glittrande ögon var förtvivlad. Den verkliga bakgrunden till kriget för ”befrielse” avslöjades för dem utifrån deras dalmatiska vinkel... Jag lärde mig mycket från honom om den sydslaviska revolutionära organisationens inre liv, och speciellt om den grupp av pojkar som mördade arvtagaren till den habsburgska tronen, ledaren för den österrikisk-ungerska militära partiet.

Organisationen med det romantiska namnet Crna Ruka (Svarta handen) var uppbyggt enligt Carbonaris strikt konspiratoriska principer.³ Nya medlemmar gick igenom mystiska ritualer: en kniv lades mot den bara bröstkorgen, en lojalitetsed svors med livet som insats, etc. Hörnstenen till denna organisation, som hade avdelningar i Habsburgmonarkins alla sydslaviska provinser och var full med självuppoffrande studenter, fanns i Belgrad, i händerna på officerare och politiker som stod lika nära den serbiska regeringen som den ryska ambassaden. Det är välbekant att Romanovs agenter på Balkan aldrig har slutat att använda dynamit.

Att Wien var skrudat i officiell sorgklädsel hindrade inte stadens fattiga massor att vara helt likgiltiga till nyheten om att deras arvtagare till den habsburgska tronen var död. Men pressen började genast bearbeta den allmänna opinionen. I det nuvarande krigets händelser är det svårt att hitta tillräckligt målande ord för att beskriva den i sanning avskyvärda roll som pressen spelar i hela Europa och över hela världen. I denna orgie av uselhet innehar den österrikisk-ungerska svarta och gula pressen, som inte är överdrivet kunnig eller talangfull, absolut inte sista platsen. Efter mordet i Sarajevo mobiliserade, på order från det osynliga centrum – den diplomatiska kittel där folkens öde avgörs – murvlar av alla möjliga politiska nyanser fler lögner än vad som har setts sedan världen skapades.

Med tyst förakt skulle vi socialister kunna se den ”patriotiska” pressens Kainliknande arbete på båda sidor om skyttegravarna som ovedersägliga bevis på det borgerliga samhällets moraliska förfall, om ... om bara de framstående socialdemokratiska organen inte hade följt samma väg. Det var dubbelt fruktansvärt för oss eftersom det var ett oväntat slag. Men vad gäller *Arbeiter Zeitung* (Arbetartidningen) i Wien var det bara halvt oväntat. Under de 7 år jag bodde i Wien (1907-1914) blev jag tillräckligt bekant med den österrikiska socialdemokratins tänkande, och jag förväntade minst av allt några revolutionära initiativ från deras sida.

Redan före kriget var den rent chauvinistiska karaktären på tidningens utrikesredaktörs, Leitners, artiklar välkända. Så tidigt som 1909 tvingades jag skriva i *Neue Zeit*⁴ och protestera mot den preussisk-österrikiska linjen i den österrikiska socialdemokratins centrala organ. Under resor till Balkan har jag ofta hört folk där, i synnerhet serbiska socialister (särskilt min oförglömlige vän,

2 Gavrilo Princip (1894-1918) mördade ärkehertig Franz Ferdinand. I själva verket levde Princip fortfarande då Trotskij talade med den serbiske aktivisten.

3 Carbonari var italienska revolutionärer som på 1800-talet kämpade mot det österrikiska styret.

4 *Die Neue Zeit*: det tyska socialdemokratiska partiets (SPD:s) teoretiska tidskrift.

Dmitrij Tucoviča, som dödades under tjänstgöring som officer under kriget) klaga ilsket på att den serbiska borgerliga pressen skadeglatt citerade *Arbeiter Zeitungs* chauvinistiska retorik mot serberna som bevis på att arbetarnas internationella solidaritet bara är en saga. Trots det väntade jag mig inte *Arbeiter Zeitungs* ohämmade människoförakt under krigets första period.

Efter Österrike-Ungerns välkända ultimatum till Serbien inleddes en patriotisk demonstration i Wien. Deltagarna var till största delen tonåringar. Folkmassan var inte fylld av verklig chauvinism, utan upphetsning och besatthet, förväntan om stora händelser och förändringar, givetvis till det bättre, eftersom inget kunde bli värre... Och pressen utnyttjade dessa stämningar frenetiskt, pumpade upp dem och förvärrade dem.

”Nu beror allt på Rysslands agerande”, sa en socialdemokratisk parlamentsledamot, Leopold Winarski, som dog förra året, till mig. ”Om tsaren ingriper kommer kriget att bli populärt här.” Och det finns faktiskt inga tvivel om att spöket av en tsaristisk invasion av Österrike och Tyskland oroade de österrikisk-tyska massornas fantasi enormt. Den tsaristiska regimens internationella rykte, speciellt under epoken efter kontrarevolutionen,⁵ var av en mycket bestämd karaktär, och man kan säga att det fick österrikisk-tyska politiker och journalister att förklara krig mot österns ”befrielse-despoti”. Det rättfärdigar givetvis inte på minsta sätt Scheidemann m fl,⁶ som omedelbart började översätta Hohenzollerns lögner till ett ”socialistiskt” språk. Men det avslöjar för oss hela den avgrund som vår Plechanov och Deutsch⁷ föll i – som under sina nedåtgående dagar avslöjade sin fallenhet som förespråkare av tsaristisk diplomati under tsarismens era av de allra största brott.

---

5 Syftar på reaktionen som följde på den ryska revolutionens nederlag 1905.

6 Philipp Scheidemann (1865-1939) och andra av SPD:s högerledare bär ansvaret för mordet på Rosa Luxemburg och Karl Liebknecht.

7 G V Plechanov (1856-1918) och LG Deutsch (1855-1941): den ryska marxismens grundare.